

ST·OLAV

K A T O L S K T I D S S K R I F T

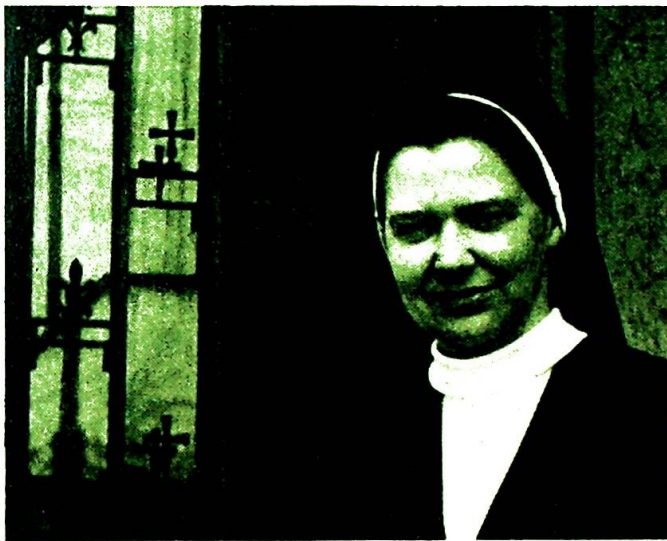
NR. 10

88. ÅRGANG

29. MAI

1976

Sr. Elisabeths dagbok

(Side 154)

Mens provinsialen
pendler

(Side 158)

BERGMAN PÅ TV

(Redaksjonelt)

29. mai

21. juni 1974.

Idag er det både sol og storm og tordenvær ute og lignende er det inne i meg. Derfor vil jeg nå begynne å skrive ned noe av det jeg har opplevd og opplever i forbindelse med det som skjedde etter påske.

Egentlig var jeg på en måte glad da legen fant noe «mistenkelig», for jeg var litt flau da jeg tidligere, i mars, ble betraktet som «negativt funn». Man følte seg da lett som en hypokonder.

Det gikk en fire ukers tilvendingsperiode fra den første mistanken til det objektive svar. Det var cancer — og ikke alt kunne fjernes. Jeg er glad for denne tid mellom håp og frykt og tror at den har hjulpet meg til at det endelige svaret ikke førte til et voldsomt sjokk. Jeg var til en viss grad forberedt.

22. juni

Idag, etter en natt med lite søvn, føler jeg meg temmelig ussel. Lite klarer jeg å sitte rolig og konsentrere meg. Men forresten har det ofte vært slik i det siste. Likevel kan og skal det bli meningsfullt. — Da jeg i pinsen kom til den forståelsen at dette nå er mitt karisma, var det på en høytidsmessig måte. Det var festdag. Og jeg er takknemlig for det. — Nå er det hverdag. Det er varmt ute, men heldigvis er det litt vind. (Og her inne har jeg satt på gjennomtrekk.)

Objektivt sett duger jeg ikke til stort. Men du, Herre, ta min usselhet. Hvem skal jeg hjelpe med den?

26. juni

Det var min hensikt her å notere ned hva som beveger seg i meg, hva som foregår. Det som synes å bli klart for meg nå er at mennesket

En katolsk mening om saken

Ett av dagens debatt-temaer er dette: Skal legen eller

de nærmeste fortelle en som er dødssyk om det som foregår?

St. Olav's redaksjon har fått anledning til å gjengi de notater en 45 år gammel St. Josef-søster, Elisabeth Ruf skrev ned i en ny kladdebok uker før sin død. Søster Elisabeth hadde kreft, cancer, som ikke lot seg operere bort — og visste at hun snart måtte dø.

I sine «dagboks-notater» — fra 21. juni 1974 til 6. juli sam-

DAGBOK

er en enhet i legeme-ånd. Når maven er øm er det vanskelig å tenke klart. Egentlig får jeg det over en lengre tid bare til kunstig, det vil si ved å bruke smertestillende medikamenter. Men — hvor mye skal jeg ta for å ha det godt, eller hvor mye skal jeg passivt holde ut, her og nå hvor intet kreves av meg? Dette er et moralsk-medisinsk problem for meg. Vel kan jeg drøfte det med fagfolk, likevel ligger avgjørelsen til sist hos meg. (Ikke vil jeg for tidlig begynne å ta for sterke midler så de ikke lenger virker når de blir mer og mer nødvendige.)

Det jeg her rabler ned er ikke noen «norsk stil». Det er de heller ikke ment å være. Kanskje det blir en del gjentakelser og lignende. Gjør ingenting. Det jeg ønsker er å formidle hva som foregår i meg nå da jeg vet at det lakker mot døden.

Forresten er jeg glad for å vite det. Det har gjennom mange år vært mitt ønske å vite når det er forestående så jeg bevisst kan si ja til det. Nå er den tid hvor jeg skal «avrunde» mitt liv, hvor jeg for alvor må modnes. Som jeg husker fra et prospektkort med noen kornaks jeg så en gang:

«Reifen, reifen, eher der Schnitter kommt.» og likevel — Der Mensch kann sich nicht selbst vollenden. Gott ist es der unsere Vollendung bewirkt.

Men hjelp meg, Herre, så meget som mulig å utfolde det du har lagt inn i meg som mulighet.

27. juni

Idag har jeg ringt provinsialforstanderinnen og bedt henne ta opp spørsmålet om min etterfølger som bestyrer. Selv om jeg muligens (men jeg tviler på det) enda kan komme litt i arbeide igjen, vil jeg ikke ha det overskudd som skal til for å drive institusjonen fremover, jeg ville i tilfelle «kunne holde det gående». Men det er jo bare en skinnløsning.

Jeg må dø. — Derfor velger jeg å dø. Jeg vil bruke den frihet som er Guds store gave til mennesket som skapningens krone, jeg vil bruke denne frihet til å si ja også til døden som nærmer seg. (Jeg har tatt en tablett så nå har jeg ikke særlig vondt og ute skinner solen, så det er forholdsvis greit å si dette. Likevel. Jeg vil være takknemlig for disse forhold som lar meg se min situasjon mer objektivt.)

me år forteller hun stille om det som foregår inne i henne, og de tanker hun gjør seg om det som skal skje.

Hun døde den 7. september ved full bevissthet, og det var hennes ønske at notatene skulle bli lest. Vi på redaksjonen synes at hennes korte «dag-bok» gir ett svar på ovennevnte debatt-tema, et meget viktig svar.

A. R.

EN

Selvfølge vil jeg egentlig gjerne ha levd lenger. Og jeg er glad i den oppgaven jeg for to år siden har fått. Likevel glir arbeidet på avstand av seg selv eftersom tilstanden forandrer seg og tanken på døden blir aktualisert. Det er som jeg må kutte bort alle sideblikk for bare å se rett frem.

Nå gjelder det å benytte den tiden som er igjen optimalt. Det er slett ikke alltid greit.

Man kan ikke bare konsentrere seg hele tiden, heller ikke bare tenke på døden. Elisabeth Kübler-Ross sier det slik i sin bok: Man kan ikke bare se på solen — da blir man blendet.

Motsatt kan man heller ikke bare tenke på døden.

Hver dag er — på en helt ny måte — en gave, ikke som tidligere hvor det helst ble en selvfølge.

Likevel kan den bli lang (selv om jeg prøver å drøye ut natten.)

5. juli

Både på Hospitalet og på Nesøya har vi feiret min fødselsdag som det ellers ikke er vanlig til en som er 45 år. Alle ville være snille mot meg og tenkte vel at det var min siste.

Nå vet mor at jeg har blitt operert.

Jeg håper at jeg er forholdsvis kjekk når hun kommer om en måned.

I morges hadde jeg en trøstefull tanke til betraktningen, Pauli ord: «Hvis det bare var til dette liv vi hadde satt vår lit til Kristus, var vi beklagelsesverdige mennesker.»

6. juli

Det er en tanke som ofte har kommet til meg: Hvis jeg kune si til et ufødt barn: «Det liv du har begynt å leve i mors liv skal fortsette. Hjertet slår, alle organer vil virke videre som de skal — likevel får livet ditt helt nye dimensjoner.

Du vil kunne strekke deg og bevege deg fritt uten å være begrenset av livmorens stengende vegger. Du vil lære å se, ja, du vil kunne se mer og mer som du vil undre deg over. Og du har organer som først begyn-

ner å fungere med ditt første skrik. Kort: Det er en ny form for liv som møter deg, en helt ny verden som du trer inn i med muligheter som du rimeligvis ikke kan forestille deg — den dag du blir født. Din forstand vil etter hvert utvikle seg og kanskje nå meget dype innsikter. Det nytter bare ikke å fortelle deg alt dette nå. Du kan ikke fatte det ennå. Du har ikke forutsetninger til å begripe det.»

Kan dette være en analogi til det liv i Gud vi som en spire har fått del i ved dåpen og som skal utvikle seg gjennom dette livs «fosterstadie» — for så, når vi går gjennom mors *porta vitae*, å utvikle seg videre og fullendes av Gud hinsides all vår forestillingsevne.

«Das ewige Leben aber besteht darin dass sie Dich erkennen — und den Du gesandt hast.» (John. 17).

BERGMAN PÅ TV

Fire søndager på rad har vi nå sett Ingmar Bergmans TV-stykke «Ansikt mot ansikt» grøsse mot oss på billedskjermen, skremmende fra det øyeblikk Liv Ullmann møter Tore Segelcke i trappen til hun tar femti sovetabletter og legger seg til rette for å dø. Mottagelsen har både her hjemme og ute i verden vært storartet, den svenske mesterregissørens fenomenale tekniske viten og dyktighet og Livs spill fikk visst mange til å snakke om at selve stykket var stor kunst. Disse linjer er skrevet ned av en Bergman-beundrer som er sterkt i tvil om stykket var særlig vellykket.

La meg få lov å komme med to innvendinger.

For det første leser Bergman etter mitt skjønn for mye på gjentatte ganger når han skal tolke angsten og uhyggen. Sterkest kommer det, etter min mening, kanskje frem i den drømmescenen hvor Liv Ullmann kommer inn på et vente-

værelse som er fullt av sinnslidende, sykkede og redde vesener. Hun drar metervis med gasbind ut av munnen på en skremt kvinne, hun flår av plastic-huden på en annen og avdekker et ansikt med uhyggelige sår. Osv. Noe av dette er vel gamle Bergman-effekter, regisvakheter han har dratt på i lang tid. Noe av det er et muligens ubevisst forsøk på å skake oss såpass at vi ikke bare ser, men at han selv også får dekket over ting han ikke makter å uttrykke på annen måte.

For det annet, og det er viktigere for meg: Siste og fjerde avsnitt er forbløffende svakt og ender i en meddelelse på skjermen om at hovedpersonen senere bryter ut av sitt ekteskap og begynner som forsker i USA. De tre tidligere søndagers temmelig oppslitende problemer glir ut i noen — for meg — påklistrede ord om at kjærligheten omslutter døden. Hovedpersonen ser to gamle slektninger, den ene er nær døden,

de holder av hverandre, mumler ord til hverandre — før det hemmelighetsfulle og skremmende.

Men vi som ser på kan ikke godta dette uten videre. Egentlig bunner dagens pessimisme hos mange i en følelse av at alt er meningsløst, og Bergmans kunst viser oss dette, bedre enn hos noen. Men uten å bringe de rystede og oppskakede seere en tomme videre. Verden forblir meningsløs hos Bergman, og ingenting forløses ved vakre ord om kjærligheten og døden.

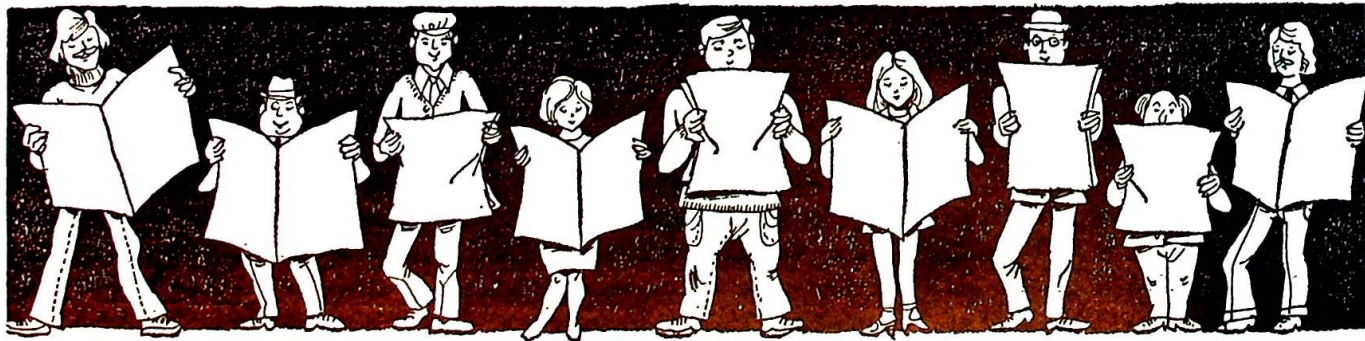
Kjærligheten omslutter døden? Det gjør den selvfølgelig, men hvordan?

I et enkelt menneske, i et fellesskap? Som en pakt mellom to gamle, som en from trøst for de som er redde. Eller som noe annet som sprenger Bergmans mønster?

Han vet sikkert utmerket godt at han ikke kan unngå dette spørsmål. Likevel fortsetter han å kretse rundt det. Og blir feiret for sin blendende innsikt.

A. R.

Alle Katholiken im Bistum Osnabrück lesen den Kirchenboten

Det tyske bispedømmebladet KIRCHENBOTE kan i ett av sine siste numre stolt si at ALLE KATOLIKKER I BISPE-DØMMET OSNABRÜCK LESER KIRCHENBOTE. Det kunne vært noe å skryte litt av for oss også, ikke sant? Alle katolikker i Norge leser...

En kloun

Så langt mennesker kan dømmes har jeg nådd en slags slutt.

I anseelsen og karrieren.

På en eneste mai-dag har jeg opplevd å få tegnet begge disse viktige ting i en bue for mitt indre. Og i den dystre virkelighet, selvfølgelig.

La meg berette, ikke for å få trøst, men for at dere skal glede dere med meg.

Riktig. Jeg sa glede.

Det første som hendte en fredag var at jeg fikk et fint brev i posten, fra Oslo Militære Samfund. Hvori jeg ble spurt eller invitert, om jeg oppfattet det korrekt, til å sette mitt ærede navn på en liste som eventuelt skulle vedlegges en praktbok om Forsvaret som skulle overleveres Hans Majestet Kongen.

Det var liksom en påminnelse om at jeg i min tid må ha vært en vel ansett ung mann med en, om ikke lysende, så ganske løfterik karriere.

Jeg var militærmedarbeider i en Oslo-avis, spiste ofte lunsj med militære sjef-fer og var en som med en skarp artikkel om plasseringen av de kombinerte regimenter kunne få de samme sjef-fer til å hoppe i sine stoler.

Ovedriver jeg? Muligens, det er tross alt femten år siden. Men jeg har bestemt det inntrykk av at jeg var en mann man ikke dyttet til unødig, hvis De skjønner hva jeg mener.

Antagelig har mitt navn overlevet på

en liste over prominente personer og gode forbindelser siden jeg nå, i 1976 kunne få nevnte invitasjon og forespørsel. Samfundet kunne jo ikke vite at jeg hang i en møllpose hva militære saker angikk.

Lattermild og også litt vemodig stavret jeg til byen for å gå i den katolske redaksjon hvor jeg nå holder til. I det rommet en av patrene forøvrig har kalt U-båten. (Den siste rest kanskje av min militære glanstid.)

Ut på dagen fikk jeg telefon fra min kjære kone, hun ba meg stikke innom Polet og kjøpe en flaske rødvin til middagen. (Det var før veddemålene med prestene om britisk fotball og Europacup-kamper så å si sikret forsyningene.)

I køen inne på Polet i Storgaten 33, skiftet jeg et øyeblikk min trygge stokk fra høyre hånd til venstre arm. Med den frie hånd forsøkte jeg å finne et par tiere i lommen. Under denne manøveren mistet jeg litt balansen og dyttet svakt borti en dame som sto bak meg, jeg kort sagt sjanglet et øyeblikk.

Jeg mumlet en unnskyldning, fikk fotfeste igjen, stokken over i høyre hånd, stilte meg på plass igjen i køen. Dette med ustøheten hender av og til og skyldes noe miksmaks med det sentrale nervesystem.

Det neste jeg hørte var en dyster stemme som sa:

— De får komme Dem ut herfra. Det er ikke lov å være så ustø i en polkø.

Jeg snudde meg forsiktig og så rett inn i fjeset på en ung politikonstabel med et troverdig og solid ansiktsuttrykk. Jeg smilte til ham, løftet stokken så han kunne se den og forsøkte å ta det hele muntert.

— Det er en misforståelse, sa jeg.

Politimannen var ikke interessert i min stokk:

— De kan ikke stille Dem opp her hvis De har drukket. Folk skal ikke sjangle i brennevinskøer.

Jeg glante på Stomperud-fjeset hans. Jeg merket godt at de andre kom tettere for å høre hvordan det gikk.

— Nå skal De passe Dem litt, sa jeg.

Hvorpå jeg vendte meg mot salgsdisken. Akkurat da oppdaget jeg at jeg hadde mistet en knapp i vårfrakken og at den lå på gulvet ved politimannens sko. Jeg bøyde meg for å ta den opp — og kjente at jeg svaïet. Det går gjerne slik når jeg skal bøye meg for tiden.

Men det var først da jeg hadde svaïet like foran knærne hans at jeg fattet hva han antagelig tenkte. Jeg fikk tak på knappen og forsøkte å se verdig i taket.

— Kom Dem ut. De har drukket, sa denne lovens håndhever.

Jeg så på ham litt kjølig, visste egentlig ikke hva jeg ellers skulle stille opp. En røslig kar i køen ved siden av, blunket til meg. Han hadde vært ute for det samme selv mange ganger. Jeg så kjølig på ham også. Følte meg temmelig utstøtt.

Da jeg plutselig var like ved disken, kjente jeg politimannens hånd på skulderen og hørte stemmen hans igjen:

— Kom Dem ut nå. De er ikke stø. De kan ikke sjangle i en polkø. . .

Sekundet etter var jeg fremme ved disken og forlangte en flaske rødvin av et bestemt merke. Det styrket ikke min stilling at jeg akkurat da glemte hvilket merke det var og stammende antydte noe, men damen som ekspederte var hyggelig og sluttet seg ikke til de andre. Jeg fikk min flaske, betalte og gikk mot utgangen med en ødelagt frakk rundt meg. Politimannen som tydeligvis var usikker sto ved utgangsdøren. Jeg gikk bort til ham og sa:

— Vi er like gode venner, ikke sant? De skjønner at det er en misforståelse? Mannen sa:

— De må ikke drikke før De går på Polet.

Jeg ga opp og kora meg ut.

Hjemme lå ennå konvoluttene fra Oslo Militære Samfund på skrivebordet. Hans Majestet skulle få en bok.

Jeg krøllet sammen brevet. De ville ikke sette pris på å få en fyr som nesten hadde blitt arrestert med på navnelisten. Jeg hadde nådd bunnen.

Og var tilfreds med det. Faktisk litt glad. Jeg var endelig en av gutta og ingen kunne lenger innbille seg at jeg var noe annet.

Det hadde tatt femten år.

NR. 10

På side 161 skriver

HALLVARD RIEBER-MOHN

om «Mandags-kriminalitet».

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT

HVER 14. DAG

KR. 60,— PR. AR

Søster Valborg Osterhus, St. Joseph-søstrenes nye provinsialforstanderinne er smilende, sjarmerende og kvinnelig, men vepnet med kjølige og effektive svar på de fleste av de spørsmål jeg forsøker å overraske henne med.

Hun har et svar på alt, og hun fjoller aldri. Et typisk eksempel: Hun forteller at hun liker å gå på ski om vinteren (Siljan ved Porsgrunn). Jeg spør, nesten automatisk: Faller De ofte? Hvorpå hun avslutter en videre prat om dette med et kort og greit svar: Man må lære seg å falle.

Eller vi diskuterer dagens velferdssamfunn og søstrenes kleskontoer, og hun sier at det antagelig for de fleste kvinners vedkommende i dag ikke er av avgjørende betydning om det henger to eller tre kjoler i kottet. Det er andre ting som er viktigere.

Jeg: Hvor mange har De? Søster Valborg: Vel, jeg har sikkert tre.

Denne blandingen av sjarmerende likefremhet og en evne til å sette nysgjerrige på plass, hører med i bildet av søster Valborg. For tiden er hun med på de avsluttende forhandlinger med Telemark fylke om et million-salg av det katolske sykehuset i Porsgrunn. Samtidig pendler hun mellom Porsgrunn og Oslo hver weekend fordi hun er valgt til provinsial for omtrent 170 St. Joseph-søstre og har ansvar for store åndelige og materielle verdier. Hun beretter om hvordan søstrene får nye oppgaver i Kirken i Norge.

— Vi har nok kommet dit hen de siste årene at vi mener at det er søstrenes oppgave her i Oslo Katolske Bispedømme å engasjere oss i menighetsarbeidet. Det har begynt så smått. Personlig ser jeg det som en viktig sak at vi fortsetter på den linje.

Og jeg tror at vi også der kommer til å realisere litt av det som er skrevet i Konsildokumentet om Kirken, samarbeide mellom legfolk, prester og ordensfolk. Det ser jeg som en meget vesentlig del av fremtiden. Alene har ingen av oss muligheter. Men går vi

Hun pendler mellom Oslo og Porsgrunn

sammen om oppgavene, kan vi sikkert engasjere en god del krefter som ligger og ikke er brukt.

— Kanskje søstrene her må ta initiativ?

— Det er meget mulig at søstrene her har vært for tilbakeholdende. På den annen side skal alt ha sin tid. Et mønster som har bestått i århundrer, kan ikke forandres med en gang. Det skal faktisk en generasjon til.

— Synes De ikke det er litt skremmende å tenke generasjoner fremover? Blir De aldri utålmodig?

— Jeg tror at neste generasjon bygger på det vi gjør i dag. Og derfor må vi begynne.

— De leder nå mellom 160 og 170 St. Josephsøstre i Norge. Da jeg in-

tervjuet Deres forgjenger, søster Andrea, for noen år siden var tallet 184. Er det en naturlig reduksjon?

— Vi vet at tilgangen på nye søstre er meget beskjeden. Vi har én novise for tiden, en som er 23 år gammel. Men jeg tror likevel ikke at vi helt skal la oss skremme av denne utvikling. Av og til har man inntrykk av at noen blir for pessimistiske og sier: Hva skal vi gjøre? Prestene og søstrene blir gamle osv. Jeg tror ikke vi har rett til å se så pessimistisk på det.

For det første tror jeg vi spesielt skal se på de eldre søstrene, og vi St. Josephsøstre har vel de fleste eldre i bispedømmet. Hvis vi skal måle alt søstrene gjør, så blir det veldig vanskelig. Men vi må ha tro på at et liv

i alderdom har sin store verdi. Både i Kirken og for den enkelte. Jeg tenker bl. a. på bønnens apostolat.

Og så kan vi også si at de eldre søstre har lagt alt til rette for de yngre, slik at de i dag kan gå inn i nye oppgaver og få en utdanning som svarer til dagens behov.

Vi må sikkert tenke i andre baner enn før. Vi må ikke tenke på de mønstre vi hadde. De er vi ikke istand til å opprettholde. Men spørsmålet er: Var dette det eneste saliggjørende? Dette gjelder både for søstre og det gjelder for prestene.

— Hvordan går det med nedleggelsen av institusjonene?

— Det vi holder på med nå er St. Joseph Hospital i Porsgrunn (hvor hun selv er forstanderinne). Hospitalet i Porsgrunn er det største sykehuset vi har, og det har en vesentlig plass i Telemark fylke. Vi har en meget stor laboratorievirksomhet, og det er rundt 200 ansatte på hele sykehuset, derav tolv søstre i aktiv tjeneste.

Antall senger er nok omtrent det samme som på Vor Frue i Oslo, men den polikliniske virksomheten er helt anderledes utbygget. Foruten at vi har øyeblikkelig hjelp for hele fylket, det krever en helt annen beredskaps-tjeneste.

Jeg skule anta at man kommer til å kunne avvikle i løpet av denne sommeren. Det er komplisert fordi det jo er to sykehus i Porsgrunn, Porsgrunn Lutherske er også privat. Vi to har hatt et nært samarbeide siden 1968, og begge enhetene blir ved overtagelsen en del av Telemark sentral-sykehus.

— La oss snakke et øyeblikk om ett av løftene, fattigdomsløftet. Dere selger snart et nytt sykehus, og jeg må tilstå at jeg tenker ved meg selv: Er det noen i bispedømmet som ikke er fattige, er det søstrene. Hvordan praktiserer dere et fattigdomsløfte under slike forhold? I en slik situasjon?

— Når vi snakker om fattigdom, forbinder man det automatisk med dette ikke å ha noen særlige midler. Det er liksom det som ligger i selve

ordet. Men jeg vil jo si at det ikke var noen særlig løsning hvis vi skulle gå inn for at vi absolutt ikke hadde noe og måtte gå til sosialkontoret. Vi går inn for at andre har skikkelige levevilkår. Et menneske kan ikke utfolde sine menneskelige muligheter hvis ikke hun eller han har et minimum av midler å råde over. At dette kan bli noe av et problem i vår velferdsstat er helt sikkert, vi blir alle mer eller mindre smittet av det forbrukersamfunn vi lever i. Hvis vi ser på St. Joseph-søstrene som helhet, så ser vi jo også at de lever under vidt forskjellige forhold. Alt etter hvilket land og hvilket samfunn de lever i. Ser vi på søstrene i India og her i Skandivnavia, for ikke å snakke om i USA, så tåler det ikke sammenligning.

Men likevel har vi alle sammen vårt fattigdomsløfte. Men vi må praktisere det forskjellig. Det som i dag betyr veldig meget for et menneske er jo å kunne disponere tingene fritt, kunne disponere inntjent lønn etter for godt-befindende. Av fri vilje kan man stille seg til disposisjon for fellesskapet, for forskjellige oppgaver. Slik praktiseres vårt fattigdomsløfte, ved disponibiliteten for det felles beste, ved at man setter sine egne interesser til side for fellesskapet.

— Og derfor spiller det mindre rolle om ordenen på papiret disponerer noen millioner eller bare småpenger?

— Om jeg har to kjoler eller jeg har tre kjoler betyr tross alt for de fleste mennesker ikke så altfor meget.

Jeg er ikke sikker på at jeg forstår alt sammen. Jeg er ikke sikker på om dette om fattigdomsløftet er riktig referert engang. Jeg sier bare, litt spakt:

— Hvor mange har De?

— Vel, jeg har sikkert tre.

Valborg Osterhus er fra et distrikt i Nord-Tyskland, nummer syv i rekken av ni søsken. Hennes yngste søster er forøvrig St. Joseph-søster i Norge, hun er for tiden i Paderborn og utdannes som kateket, men kommer tilbake til sommeren.

Søster Valborg selv pendler altså mellom kontoret på hospitalet i Porsgrunn og administrasjonen og forhandlingene der og Instituttet i Akersveien hvor en provinsialforstanderinne skal være. Over sommeren frigjøres hun i Porsgrunn og kan bli i Oslo. Hun har en solid utdanning og praksis bak seg som sykepleier, operasjonsøster, anestesioøster, oversykepleier og forstanderinne. Hun har arbeidet på Vor Frue en god del år, hun har vært i Halden og altså i Porsgrunn.

Hva hun får tid til utenom arbeidet?

Vel, til å gå på ski, til å høre på musikk (Bach for eks.) og til å lese historie og geografi, to ting hun er veldig opptatt av. De skjønnlitterære interesser blir det mindre tid til, hun er glad i diktere som Hamsun og Vesås, og ellers leser hun i Hallvard Rieber-Mohns «Reisegleder» — på Porsgrunn-toget. Om hun spiller noe? Joda, piano, det vil si: hun får aldri mer tid til det og truster seg med at det skal hun ta opp igjen i pensjonsalderen.

— Går De ofte i sivil?

— Jeg velger etter situasjonen. Hvis vi spurte vår grunnlegger i dag hvordan søstrene skulle gå kledd, så vet jeg ikke riktig hvilket svar vi ville få. Han sa jo den gangen at søstrenes arbeide, apostolat skulle ha førsteplassen. Det andre, både kommunitetens struktur, søstrenes arbeidsrytme og klesdrakten skulle svare til den oppgave eller de situasjoner de befant seg i. Og så vil jeg si, at hvis man skulle bruke hans ord når man gikk på ski, så ville det være helt mot sin hensikt om man gikk på ski i ordensdrakt.

Jeg ser forbløffet på henne, hun svarer ikke bare effektivt, men også elegant og avvepnende. Skjønt jeg håper hun tilgir meg eventuelle feil i intervjuet, hun må være vanskelig når hun ikke samtidig smiler.

Kirkemusikken

Av ROLF ØSTBYE

Kapitlet om kirkemusikken i pater Raulins bok «Arv og fornyelse» har fått undertegnede til å stusse litt. Det er nemlig nytt og overraskende for meg at pater Raulin her uttaler seg som kapasitet og autoritet på dette spesielle område. Dette kapittel er nemlig ikke bare registrerende og refererende, men tildels kritisk vurderende, selv om kritikken riktignok formes i svært vage, generelle uttalelser, og eventuelle objekter der ved får lov å forbli helt anonyme.

Det gjelder især visse uttalelser på sidene 32 og 33. Jeg siterer: «Fristende måtte det allikevel være ganske enkelt å bruke de gamle velprøvde gregorianske melodiene, bare utstyre dem med de oversatte tekstene. Denne utvei er blitt prøvet, ikke bare her i landet, men også på forskjellige steder i utlandet. Når man tenker på den gamle kirkesangens musikalske og religiøse kvaliteter, kunne man ønske at det var en farbar vei. Men den blir avvist av de fleste katolske autoriteter i liturgi og musikk, ut fra både sproglige og musikalske grunner. Å føye sammen tekster og melodier som begge er ferdige på forhånd, må nødvendigvis kreve tillempninger som i en gjennomsynlig, enstemmig sang som den gregorianske ofte føles kunstige og generende.»

Selv kan jeg ikke unngå å føle meg som en av de eventuelle adressater for den kritikk som her ligger implisitt. Det gjelder den liturgiske sang og musikk i bispedømmets hovedkirke og største menighet, nemlig St. Olavs domkirke i Oslo, — og jeg uttaler meg her kun om det som har foregått og foregår i denne kirke.

Når det i artikkelen på så mange måter og med soleklar rett fremheves det fortjenstfulle arbeide som er nedlagt i St. Dominikus kirke, — må det være meg tillatt å nevne at vi heller ikke i domkirken har «ligget så helt på latsiden». Alle som sogner til denne menighet og samtidig har sin vanlige kirkegang der, vet at man ved siden av norske høymesser av f. eks. Leif Kayser og Thoralf Norheim bruker hele 5 forskjellige norske messer som er tillempet og bearbeidet etter gregorianske mønstre. Det finnes dessuten gradual-responsorier for årgangene A, B, C, «proprium» for advent- og fastetiden, for alle høytider og fester som blir feiret på søndager, komplett musikk til den stille ukes liturgi etc., etc. Dertil må nevnes at det vel uten tvil var den første menighet i bispedømmet som hadde og til dags dato har en maksimalt sunget dialog prest-menighet, fra salutatō ved messens begynnelse, alle bønner, svar, akklamasjoner, prefasjon, canon med konsekrasjonsordene, Fadervår osv. helt til velsignelse og bortsendelse, — kort sagt alt som angis i Ordo missæ av 1969, og da stort sett til de gamle orasjons-toner som finnes der. For dette ble vi også i begynnelsen sterkt kritisert fra forskjellig hold, — det gleder meg imidlertid å se at flere allikevel idag praktiserer det samme, — med andre melodier.

Jeg vet ikke hvor meget av dette pater Raulin kjenner til, — han nev-

ner at flere av eksperimentene rundt omkring i de enkelte menigheter er «stort sett ikke gjort tilgjengelige for andre», s. 33. — (Det kan f. eks. ha en så banal årsak som at man står alene om initiativ, «eksperimentering», fritid og økonomi.) Men han har da heller aldri noen gang forsøkt å kontakte meg i sakens anledning. Det har imidlertid flere utenlandske katolikker og musikere som har overvært og fattet interesse for våre norske høymesser, og de har også på egen anmodning fått overlatt det som fantes av ledig notemateriale. Det samme har også hendt med folk fra andre norske kirkedistrikter. Her nærmer vi oss kanskje sakens kjerne. Selv om meget av denne musikk også er ny-komponert, rammes altså hovedmengden av artikkelforfatterens dom ifølge sitatet ovenfor: «kunne man ønsket det var en farbar vei», underforstått: det er det altså ikke! Og der henvises, — forøvrig uten å nevne navn —, til de fleste(!) katolske autoriteter, hvem de nå enn måtte være. Så er det kanskje ikke så vanskelig å forstå at man oppfatter sitatet nærmest som en velment og løftet pekefinger om at denne form for liturgisk musikk er lite verd og at det er best å komme seg bort fra de villsomme veier. Men dette er jeg villig til å diskutere med forfatteren på bredere basis uten å beslaglegge for meget av «St. Olav»s spalteplass. Det må bare være meg tillatt å si at det er en stor misforståelse og en svært grov forenkling å tro at man «ganske enkelt bruker de gamle velprøvde gregorianske melodiene, bare ved å utstyre dem med de over-

i OKB

Mandags- kriminalitet

satte tekstene». Så lettvint er det nok ikke, og da aner man overholdet ikke hvilket fintfølende arbeide som må til for med kritisk sans å få tekst og tone til å møtes. Hele mitt arbeide med kirkemusikk i St. Olavs domkirke i snart 40 år og mitt yrke som musiker forøvrig, det være seg som kordirigent eller ved spesialarbeide med opera-oversettelser, har alt sammen bidratt til å skjerpe denne kritiske sans. Er man først ute for å kritisere tekstbehandlingen, kan det være fristende å se litt også på den nykomponerte musikk, som jo da i større grad burde ha imotekommet de ønskede krav. I en av de messer som ifølge forfatteren «har fått vid utbredelse i bispedømmet», blir etter min oppfatning den syngende menighet ubevisst og av rytmiske årsaker tvunget til å bekjenne sin tro på en Herre og en dåp, og altså ikke på en Herre og en dåp, — dette bare for å vise at vanskelighetene også eksisterer i denne musikk.

I hvilken grad arbeidet med kirkemusikken i Oslo katolske bispedømme i de siste ti år har vært vellykket, det får man da kanskje la fremtiden dømme om, og så får man se hva som har livets rett. Så vidt meg bekjent er det ikke fra Roma kommet noen kirkemusikalske «ex cathedra»-uttalelser, og da bør de vel ikke komme i vårt lille, lokale bispedømme heller, hvor vi alle trenger hverandre. Der burde vel være muligheter for et både-og, og ikke bare et autorativt enten-eller, fastlåst på forhånd. Vi risikerer snart at der nesten ikke finnes en gregoriansk-preget melodi

Forts. neste side.)

Av HALLVARD RIEBER-MOHN

Det finnes mandagsmorgener, da alle problemer synes ikke bare uløste, men uløselige. For eksempel: regn pisker mot vindusruten. Telefonen svikter. Skrivemaskinen vil ikke. Verden utenfor er nettopp så sinnforvirret, som fem morgenaviser enstemmig forteller oss at den er. Dessuten foreligger skribentens aller frykteligste kombinasjon: Hodepine — og leveringsfrist, den som aviser og forlag makabert betegner som *deadline*. Vi forstår jo dette engelske ord: Det er en trusel på livet.

Mot den slags hjelper erfaringsmessig bare ett: Et viktig og oppslukende tema, godt støttet av én eller to globoid.

Nåvel — her er et godt, et viktig tema: Pressens yrkesetikk. Selv om noen, både hjemme og ute, bare vil anse den etikken for en ekstra hodepine. For eksempel over noe, som ifjor inntraff i Norge. En postbilsjåfør var, med pistol mot brystet, blitt fratatt én og en kvart million kroner. Det var det største ran som hittil var registrert i Norge og nødvendigvis en sensasjon, for store avisoppslag.

Den unge bilføreren satt selvfølgelig i uavbrutte forhør. Hans bevegelser den særlige morgen ble rekonstruert med stoppeklokke. Hans stadig gjentatte forklaringer sammenlignes nøye, om det nå skule være en liten uoverensstemmelse mellom dem. Ingen har foreløpig kunnet opp-

lyse noe som helst om ransmennene, ennsi sett dem. De er som sunket i jorden. Politiet har ingen spor — det har bare den unge mannen og hans påstander. Han blir hverken arrestert eller siktet for noe som helst. Tvert om: Hans fremstilling vinner politiets tillit. Den nærliggende mistanke om et oppdiktet eller arrangert ran legges bort, og etterforskningen fortsetter ad andre veier. Etter hvert med resultat, den egentlige skyldige blir tatt.

I mellomtiden er det ikke desto mindre inntruffet noe i pressen. Aviser kommer jo hver dag. Med foto og navn er den unge sjåføren i en midt-dagsavis blitt utlevert som meget mistenkt, og «nærmest siktet» i sa-

Forts. neste side.)

Mandagskriminalitet

FORTSATT FRA FORRIGE SIDE

ken. Bare 24 timer senere vet redaksjonen at den har begått en uhyrlighet, og avsanner larmende, både på førstesiden og i reportasjen, sin egen forhastede mistenkeliggjørelse av en uskyldig. Et intervju med postmannen rehabiliterer ham sympatisk i lesernes øyne. For så vidt er avisens syndserkjennelse og botsvilje på plass. Og hverken rettsforfølgelse av redaktøren, eller dom i Pressens Faglige Utvalg har vært nevnt.

Det er en godmodig ung postmann.

Han kunne jo hevngjerrig ha gjort det pinlig og kostbart for den avisen. Det er et åpent spørsmål om han ikke egentlig burde ha gjort det litt pinlig og kostbart. Det dreier seg nemlig om noe mer enn hans egen tilgivende og generøse person. Det gjelder pressens sans for personvern og menneskebehandling overhodet. For vi — leserne — er trette av dene stadig frekkere dialektikk: Usannheter den ene dag, dementier den neste. Om altså overhodet.

Dette er nemlig saken; ut over dette spesielle tilfelle: Pressen mestrer tydeligvis ikke, fra et etisk synspunkt, kriminal- og rettsreportasjen. Ikke i Norge. Ikke i Norden. Slett ikke i Vesten overhodet.

Genren er farlig uavklart, i det bilde avisene gir oss av samfunnet og virkeligheten. Rivningene mellom presse og publikum, presse og politi, presse og rettsvesen over dette spesielle stoff er for mange, og forteller jo sitt. En av årsakene er kriminalitetens tvetydighet — som journalis-

tisk «stoff» betraktet. På den ene side er det «informasjon». Ganske visst — det skal villig innrømmes — med en stadig våknere sans for kriminalitetens egentlige beskjedne omfang i våre masse-samfunn, et skarper øye for kriminalpolitikkenes betydning, kriminaliteten som sosialt betinget problem, lovbrysterens eget menneskeverd, fengselsvesenets og straffesystemets humanisering og reform.

På den annen side imøtekommer pressens kriminalstoff dessuten dessverre et gammelt drama- og underholdningsbehov, på linje med detektivromanens, filmens og fjernsynets produksjon av gru og spenning. Det er ikke et nytt, men et gammelt folkelig behov: «Skillingsvisen» i forrige århundre blev solgt av kolportører som vel satset på den samme trang — behovet for et godt gys. De fleste mennesker er normale, lovlydige og pene — det kan fortettes til kjedomhetens vantrivsel. Hverdagen er grå — «det skal farge på». Kriminaliteten, grundig omtalt og referert, sørger for den. Helst blod. I England, et stort sett meget lovlydig land med en gentlig snill og harmløst vennlig befolkning, selger intet så godt — i kino og pop-presse — som «en saftig forbrytelse», a *juicy crime*. En teori som ikke lyder så helt meningsløs, hevder at de største og mest trofaste arvtakere av kriminal-litteratur, fra Simenon til Agatha Christie, faktisk er mennesker i typisk menneskevennlige og ansvarlige yrker: Sykepleiere,

leger, prester, sosialarbeidere. Kanskje avreagerer de her harmløst sin naturlige, men i yrket undertrykte aggressivitet — jeg vet ikke.

Men det er i dikt og forbannet løgn — uskadelig *fiction*. Mord som ikke gjør en flue fortredd.

Forbryteren — det faktiske menneske og hans skjebne, hans pårørende, hans miljø — er noe annet og mer alvorlig. Det kan bli sjelemord pr. typografi. Og verst, i folkegysets iver: Overgrep mot uskyldige. Det er en skummel side ved vårt moderne media-samfunn.

Noe å reagere bevisst imot, for kristne og andre.

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT

HVER 14. DAG

KR. 60,— PR. AR

Kirkemusikk...

(Forts. fra forrige side.)

i våre nordiske katolske kirker, mens våre protestantiske brødre mer og mer «boltrer seg» i vår gamle kirkemusikk. Se litt på den nye ordning for høymessen i den norske kirke, — av 13 eksempler på sanger til «ordinarium missæ» er 6 tydelig angitt som bearbeidelser av messe-satser fra *Graduale Romanum* og de er foretatt av betydelige kirkemusikere i dagens Norge. Forøvrig ble der jo også i vår Kirke talt en del om «pluralisme», hvis jeg da ikke husker feil.

ROLF ØSTBYE
organist og dirigent
ved St. Olavs domkirke.

OBS!

Vi ber de av våre abonnenter som ennå ikke har betalt kontingenten for 1976 (1975?) om vennligst å innbetale nå.

Husk: Ekstra purringer betyr økede utgifter for bladet.

OBS!

Landet som de hvite eier

Rasepolitikken i de hvites Syd-Afrika angår kristne verden over — fordi apartheid praktiseres av mennesker som påstår at de lever i et kristent land. Problemet kan ikke skyves til side ved å henvise til tilstandene i Sovjet og uhyrlighetene i de russiske fangeleire, djevelskapen i øst foregår ikke på dette grunnlag, og en kritikk mot de styrende i Syd-Afrika svekker ikke vår motstand mot diktaturet i øst.

ST. OLAV gjengir her en artikkel fra Verdens Helseorganisasjon, World Health, skrevet av Thomas J. Gray om en spesiell, dyster side ved apartheid-politikken:

Aktuelle beregninger anslår Sør-Afrika-republikkens befolkning til 23 millioner, hvorav mer enn 16 millioner er afrikanere (70 prosent, offisielt betegnet som «Bantu»), over 2 millioner beskrives som fargede (9 prosent, av blandet rasemessig opphav), 700 000 er asiater (3 prosent) og 4 millioner er hvite (omtrent 18 prosent).

Bare hvis den hvite afrikans- og engelsk-talende minoritet har hatt politisk makt og bestemt Sør-Afrikas innenrikspolitik.

Landets hovedpolitikk, apartheid (betegnet avvekslende som «atskilt utvikling» eller «atskilte privilegier») har hatt solid hvit støtte siden 1950 da det regjerende parti, National Party, klassifiserte hver eneste mann, kvinne og barn etter rase. Den gang parsellerte hvite politikere ut omtrent 13 prosent fjerntliggende land og beskrev disse oppstykkede områder som «Bantu-hjemland» og erklærte det øvrige 87 prosent av Sør-Afrika som «hvitt».

En slik ulik oppdeling resulterer i politisk utelukkelse av svarte i «hvite områder» og masseutkastelse av afrikanere fra byområder til «Bantu-hjemland». Afrikanerne er forvandlet til fremmede «gjestearbeidere» i sitt fødeland. «Bantu-hjemland», eller reservatene, er vanligvis vannfattige. Den lave avkastningen fra avlingene kan ikke alene underholde den forholdsvis tette befolkningen som ville stå overfor hungersnød om det ikke

(Forts. side 165)

Har De betalt St. Olav?

Den nordiske valfart til Lourdes

26. august til 2. september 1976

8 dages flyreise med full pension

Pris: Kastrup/Lourdes tur-retur, hotel MADONNA .. dkr. 1 880,—
Særpris for syge og handicappede på «Accueil N-D» dkr. 1 250,—
Læger, sygeplejersker, samaritter medfølger.

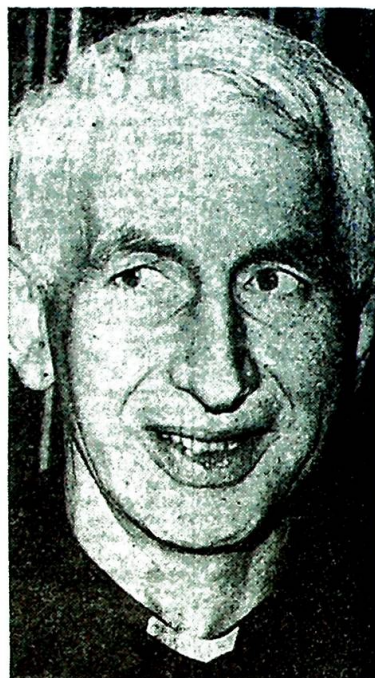
Valfartspræst: Pater G. GOMMANS C.M.

Program og tilmeldelser: VALFARTSKOMITEEN

Barsehøj 25, DK 2900 Hellerup.

GUDSTJENESTER PÅ SØN- OG HELLEDAGER		Stille- messe	Høy- messe
OSLO: <i>St. Olavs kirke</i> Akersveien 5 tlf. 20 72 26 - 20 72 44	lörd.:	19.00	—
	sønd.:	9.30	11.00
		19.00	—
<i>St. Hallvard kirke</i> , Fransiskanerne, Enerhauggt. 4, tlf. 67 23 83		8.35	11.00
<i>St. Dominikus kirke</i> , Dominikanerne, Neuberggaten 15, tlf. 55 07 71		9.00	11.00
<i>Vår Frue Villas kapell</i> , Montebello, Ullernchausséen 52, tlf. 55 81 21		18.30	—
<i>Grefsen kapell</i> , Glads vei 23, tlf. 212355		9.00	—
<i>Lunden kloster</i> , Øvre Lunden, tlf. 212587		11.00	9.30
ARENDAL: <i>St. Franciskus kirke</i> , Tyholmen, tlf. 22 209		8.00	10.45
BERGEN: <i>St. Paul kirke</i> , Christiesgt. 16, tlf. 21 54 10		9.00	11.00
DRAMMEN: <i>St. Laurentius kirke</i> , Cappelsengt. 1, tlf. 83 20 19		19.00	19.00
FREDRIKSTAD: <i>St. Birgitta kirke</i> , Kongensgt. 9, tlf. 11 438		8.30	10.30
HALDEN: <i>St. Peters kirke</i> , Kristian V's pl. 1, tlf. 81 168		9.00	11.00
HAMAR: <i>St. Torfinns kirke</i> , Torvgt. 113, tlf. 23 751		8.00	10.45
HAUGESUND: <i>St. Josefs kirke</i> , Haralds gt. 21, tlf. 23 195		8.30	11.00
HØNEFOSS: <i>St. Theresias kirke</i> , Vesterngt. 5, tlf. 22 381		9.00	11.00
KRISTIANSAND S: <i>St. Ansgar kirke</i> , Kirkegt. 3, tlf. 24 255			11.00
LILLEHAMMER: <i>Mariakirken</i> , lörd.: Weidemannsgate 3 A, tlf. 52 550 sønd.:		18.00	10.00
LILLESTRØM: <i>St. Magnus kirke</i> , Romeriksgt. 1, tlf. 71 28 85		9.00	11.15
MOSS: <i>St. Mikals kapell</i> , Ryggeveien 24, tlf. 41 038		—	—
PORSGRUNN: <i>Vår Frue kirke</i> , Sverresgt. 26, tlf. 50 793		8.30	11.00
STABEKK: <i>Maria kirke</i> , Nylveien 17, tlf. 53 77 35		8.30	10.45
		19.00	9.30
Eikeli kirke.			
STAVANGER: <i>St. Svithuns kirke</i> , Dronningens gt. 8, tlf. 25 534		8.30	10.45
		9.30	—
TØNSBERG: <i>St. Olavs kirke</i> , Sandefjordsgt. 1, tlf. 11 949		9.00	11.00
TRONDHEIM: <i>St. Olavs kirke</i> , Prinsensgt. 2a2 Biskopen og prestegården, tlf. 21 214		8.45	11.00
		19.00	—
<i>St. Elisabeth hospital</i> , Ila, tlf. 21 670		6.15	—
KRISTIANSUND N: <i>St. Eysteins kirke</i> , Flintegt. 5, tlf. 72 779		8.00	11.00
LEVANGER: <i>St. Torfinns kirke</i> og <i>St. Eysteins sykehjem</i> , Jernbanegt. 29			11.00
MOLDE: <i>St. Sunniva kirke</i> , Parkveien 23, tlf. 51 467		8.30	11.00
ALESUND: <i>Vår Frue kirke</i> , Nørvesund, tlf. 37 558		8.30	11.00
TROMSØ: <i>Vår Frue kirke</i> , Storgt. 94 Biskopen og prestegården, tlf. 3604		19.30	11.00
<i>St. Elisabethsøstrene</i> , Mellomvn. 47, tlf. 81 783		8.00	—
BODØ: <i>St. Eysteins kirke</i> , Hernesveien 22, tlf. 81 487		8.15	10.30
HAMMERFEST: <i>St. Mikal kirke</i> , Salsgt. 52, tlf. 11 447 (1. VII—31. VIII St. Elisabeth Institutt, tlf. 11 392)		19.00	11.00
		8.00	—
HARSTAD: <i>St. Sunniva kirke</i> , Skolegt. 4, tlf. 61 501		8.00	10.30
NARVIK: <i>Kristi Kongekirken</i> , Håreksgt. 82			18.30
SELFORS: <i>Vår Frelsers kirke</i> , Skipper Nilsensgt. 21, tlf. 52 072			11.00

Fra katolsk presse

■ Kardinal Hume i Westminster har i et brev til den brasilianske president Geisel gitt uttrykk for sorg og dyp bekymring over at menneskerettighetene krenkes i Brasil. Kardinalens brev ble oversendt i forbindelse med presidentens statsbesøk i Storbritannia.

Samtidig deltok 150 prester og ordenssøstre i en 24 timers lang demonstrasjon foran den brasilianske ambassaden i London.

De 250 biskoper i Brasils bispekonferanse har gjentatte ganger fordømt regjeringens politimetoder og brutalitet, og da erkebiskop Camara var i London i oktober ifjor ga han nye opplysninger om den harde undertrykkelsen.

■ De katolske biskoper i England og Wales har nedsatt en arbeidskomité som skal gjennomgå retningslinjene for Kirkens behandling av ekteskapsaker.

■ Sammen med 19 andre, har pave Paul oppnevnt to nye kardinaler *in pectore*, det vil si at ingen andre enn paven selv vet deres navn. Og ifølge Catholic Herald summer Rom av rykter

Hvordan
abonnerer
De på
ST. OLAV?

Send et kort
med navn og
adresse til
St. Olav's
ekspedisjon,
Akersveien 5,
Oslo 1.
Merk kortet
«Ny abonnent».

Kontingent
betales når De
får et girokort.

Landet som de hvite eier

Forts. fra side 163

om dette. Mange tror det er erkebiskopene Benelli og Casaroli, to menn som har nøkkelposisjoner i Vatikanet idag. De ville ikke kunne fortsette i sine stillinger hvis de fikk «den røde hatt», og noen mener derfor at paven har utnevnt dem til kardinaler *in pectore* for å beholde dem i tjeneste i administrasjonen.

Den annen mulighet er at de to ukjente er fra en kommuniststat eller fra et annet land hvor Kirken forfølges av makthaverne.

Ifølge tradisjonen blir navnene på de som er utnevnt *in pectore* gjort kjent av paven før han dør. De blir da medlemmer av det konklav som velger pavens efterfølger.

var for lønninger sendt hjem fra «hvite» områder av omvandrende afrikanske arbeidere.

Likeså meget som afrikanerne trenger pengene de tjener i «hvite» områder, like avhengig er de hvite av svart arbeidskraft. Men svart arbeidskraft er underlagt apartheid med alle sine nedverdigelser i «passlovene» som tvinger afrikanerne til å bære legitimasjonskort for å arbeide til lave lønninger i de jobber de får anvist.

Denne alvorlige økonomiske begrensning fører til Sør-Afrikas nøkkelstatistikk: Afrikanerne som utgjør 70 prosent av befolkningen, mottar bare 19 prosent av landets kontantinntekter. Dessuten hadde sørafrikan-

ske svarte en gjennomsnittlig årsinntekt på 130 dollar i 1970 (ifølge Verdensbanken) som plasserte dem langt under de syv sist uavhengige afrikanske stater: Ghana, Gabon, Elfenbenskysten, Liberia, Senegal, Sierra Leone og Zambia. Ifølge de offisielle tall for 1970 led mer enn 55 000 av de svarte av tuberkulose sammenlignet med 824 hvite. Tuberkulose er en stor morder av feilernærte mennesker.

(Forts. neste side)

FYRINGSOLJE

brukes av

St. Dominikus kirke	}	Oslo
Lunden kloster		
St. Elisabethsøstrenes Pleiehjem		
Sta. Katarinahjemmet		
St. Olavs kirke		
Bispegården	}	Arendal
St. Joseph's Institutt		
Vor Frue Hosp. Nerveavd.		
St. Franciskus Kirke	}	Bergen
St. Franciskus Hosp.		
St. Pauls Kirke	}	Hammerfest
Vår Frue Kirke		
Marias Minde	}	Hønefoss
St. Franciskusøstrenes Moderhus		
Øyenklinikken	}	Lillestrøm
St. Josephs Hosp., Drammen		
St. Torfinns Klinik, Hamar	}	Tromsø
St. Elisabeth Inst.		
St. Mikals Kirke	}	Trondheim
St. Mikals prestegård		
St. Theresia Hosp.	}	Tønsberg
St. Franciskus Hosp.		
St. Magnus Kirke	}	
St. Magnus presteg.		
St. Elisabeths Hosp.	}	
Vår Frue Kirke		
Bispegården	}	
St. Olavs Kirke,		
Bispegården	}	
St. Olavs Kirke		
St. Olavs Prestegård	}	
St. Olavs Klinik		

Ved bestilling av olje:
Oslo 19 12 00 - Service 19 12 20

Ny forsendelse av folkemusikk fra hele verden, kr. 44,50 pr. plate

Standard Sacred Music of the Ages, kr. 44,50

Coptic Music, Recorded in the Coptic Cathedral of St. Mark in Cairo, kr. 44,50

Geistliche Instrumentalmusik aus Böhmen und Mähren, kr. 58,—
Musik der Bibel, kr. 78,50

Vivaldi: Gloria, Kyrie, Credo, kr. 59,50

Cherubini: Messa da Requiem in do Minore, kr. 35,—

Messe de Michel Puig: L'Arbresle, kr. 36,—

Anton Bruckner: Messe E-moll, kr. 48,—

Marcin Józef Zebrowski: Magnificat og Józef

Kobierkowicz: Ego Mater, kr. 35,—

Bøker:

Pesch: Rechenschaft über den Glauben, kr. 45,20

Bruno Dreher: Glaubenstunden für Erwachsene I-III à kr. 57,50

Nytt opplag av Frans fra Assisi's: Solsangen og Fredsbønnen.

Nå fåes også Fredsbønnen i A 4-format til innramning.

Dessuten har vi et meget godt utvalg i andre kort.

ST. OLAV BOKHANDEL A/S

Akersveien 5, Oslo 1, tlf. 20 72 48

Åpent kl. 9—16, lørdager kl. 9—14

Landet som de hvite eier

(Forts. fra forrige side.)

Feilernæring

Feilernæring er dessverre altfor velkjent blant svarte sørafrikanere. Småbarn i de afrikanske hjemlandsreservatene har etter sigende bare 50 prosent sjanse til å nå en alder av fem år. Hvit barnedødelighet kan imidlertid sammenlignes med hva man finner i de industrialiserte land. Slike tall sees av de fleste eksperter som en pålitelig pekepinn på et samfunns helse-tilstand.

Hvordan er det med helsetilstanden for eldre svarte barn i Sør-Afrika? En undersøkelse nylig foretatt i Pretoria, viser at 80 prosent av afrikanske skolebarn i området var underernært, og på landsbasis ble det anslått at 1 million svarte barn lider av virkningene av feilernæring. Dette kom frem i en autoritativ sørafrikansk publisasjon i 1971. De vanligste mangelsykdommer er protein-kalori feilernæring, pella-gra, skjorbuk, beri-beri, ernæringsanemi og engelsk syke. I tillegg til disse har vi andre følger av feilernæring som hemmet vekst og blodfattighet. Ved en poliklinikk viste 30 prosent av de svarte barna mellom tre og syv år tegn på engelsk syke.

Sørafrikanske ernæringsspesialister innrømmer at feilernæring er et stort problem i den svarte befolkning. Et eksperiment som en hvit kirkeleder utførte, gikk ut på å overleve på en gjennomsnittlig afrikansk sosialstøn- nad på 40 kroner pr. måned. Rapporten fra dette eksperimentet peker på årsaken til feilernæringen i den svarte befolkningen: «De fem Rand (40 kroner) som jeg levde på pr. måned i de siste 3 måneder», skrev han «stiller meg betydelig bedre enn de fleste Dimbaza-innbyggere. Like fullt føler jeg påkjenningen. Det er som å avtjene en fengselstraff — ubarmhjertig tel-

BERGEN	
<p>1/5 Kr. Madsens Bok- og Papirhandel</p> <p>Leppen - Bryggen 5 - Telefon (05) 21 14 82</p> <p>BERGEN</p>	
<p>HOPSDAL & DAHL A/S</p> <p>Aut. Installatør, TV-, Radio- og Utstyrforretning</p> <p>TORNØEGARDEN - BERGEN</p>	<p>K. & J. SOLHEIM</p> <p>Kjøtt - Pålegg - Delikatesser Egen Pølsefabrikk</p> <p>Tlf. 99 016 Bergen Solheimgt. 25</p>
<p>ERLING KRAGE A/S</p> <p>PRYD- OG BRUKSKUNST</p> <p>Bergen</p> <p>Telefon central 14 110 Telegramadresse: «Kjell»</p>	
 <p>Eches Takvarehandel</p> <p>NYGARDSGT. 19</p>	 <p>VESTA HYGEA</p> <p>MED TANKE PÅ FREMTIDEN</p>

ler jeg dagene; livet dreier seg om magen min.» Nesten 60 prosent av dødsfallene blant afrikanerne i Dimbaza-området skyldtes feilernæring og tarmsykdommer.

Høyere inntekter ville bryte kjeden mellom fattigdom, feilernæring, mangelsykdommer og død. Men apartheid gir ikke afrikanerne rett til å forhandle om lønninger på en måte som hvite kan gjøre. Afrikanske streikeaksjoner stemples som illegale av den sørafrikanske regjering, og de som protesterer, settes ofte i fengsel uten lov og dom.

I mellomtiden fortsetter 2/3 av afrikanerne i byene å leve under en månedlig «fattiggrense» som ble satt til 0,75 Rand (6 kroner) i 1972. Det er uunngåelig at sykdom følger i kjølvannet av slik fattigdom. De tall som finnes, bekrefter at byrdene faller tyngst på de fattigste: nesten 750 afrikanere var spedalske i 1970 sammenlignet med 2 hvite, 4 fargede og

1 asiat. I samme tidsrom fikk 4000 afrikanere tyfus sammenlignet med 60 hvite, 231 fargede og 32 asiater.

I løpet av de samme år forekom de eneste registrerte tilfeller av kopper blant afrikanere, og så sent som i 1972 meldte Cape Towns stadsfysikus at utbredelsen av seksuelt overførte sykdommer var 22,4 pr. tusen blant ikke-hvite sørafrikanere og 1,6 pr. tusen blant hvite.

For eksperter ved WHO viser slike uforenlige sykdomstall blant Sør-Afrikas rasegrupper klare forbindelser med landets svarte befolknings samfunnsøkonomiske og utdanningsmessige stilling.

Så klare forbindelser mellom miljø og sykdom er mindre åpenbare når det gjelder tallene for psykiske lidelser, men ferske sørafrikanske statistikker viser at 2/3 av alle afrikanske psykiatriske pasienter er schizofrene. Den sveitsiske psykolog C. G. Jung skrev: «Det faktum at dementia praecox

Et godt tilbud!

«On The Rocks» glasset
„Portofino“

Laget av tindrende klart glass.

Lekker i utførelsen og stø i formen.

Et alle tiders all-round glass.

Pris pr. stk. kr. 3,50.

Vi sender over hele landet mot postoppkrav.

Walligani

Stortingsgt. - N. Slottsgt.
Vikaterrassene

(schizofrene) pasienter reagerer på sine omgivelser viser at sykdommen ikke kan være rent organisk».

Barn blir født i fengsel

Omtrent 620 000 afrikanere arresteres hvert år for brudd på «passlovene», og i 1970 ble mer enn 160 afrikanske barn født i fengsel, mens over 4000 andre svarte småbarn suget sine mødres bryst mens de uskyldig avtjente sine foreldres dommer.

Både vold og psykiske vanskeligheter avles i de monotone gater i afrikanske bykommuner, slike som Soweto f. eks. I 1970 ble 89 sørafrikanere hengt for voldsforbrytelser — det utgjør omtrent halvdel av alle rettslige henrettelser i verden.

THRONSEN & CO.

BOKTRYKKERI

Bernh. Getzgt. 3 b, Oslo
Telefon 20 40 02 - 20 70 02

T. S. JACOBSEN

BEGRAVELSESBYRA

Ullevålsvn. 1 - Oslo

Privat 55 77 87 - 69 43 72
Tlf. 20 79 06 - 20 79 05

Byggevarer - Beslag - Ovner
Verktøy - Fliser - Linoleum
Tapeter - Farvehandelvarer
Kjøkkenutstyr

THIIS & CO. A S

Haakon VII's gt. 1, Oslo
Sentralbord 41 77 30

Allslags snekkerarbeid utføres

REIDAR MYRVOLD & SØN

Gladsvel 23, Grefsen
Tlf. 21 18 32

Der er også andre sosiale sidevirkninger av apartheid som øker presset på afrikanerne i byene: mangel på fritidsanlegg, usikre leieforhold og muligheten for forvisning til et etnisk «hjemland».

Ser vi på mangelen på svarte leger i Sør-Afrika burde medisinske opplæringsinstitusjoner for ikke-hvite, logisk sett, utvides. Men i virkeligheten finner afrikanerne det vanskelig å studere medisin. De mangler for-utdannelsen, de mangler penger til å under-

holde seg selv, og stort sett er de effektivt utelukket fra alle medisinske fakultet bortsett fra ett.

Bare 10 nye leger i året

I 1971 var de samlede resultater av slike forsømler at der bare var utdannet 252 afrikanske leger på 25 år — eller bare 10 afrikanske praktiserende leger i året. Og selv når de er kvalifisert, tjener ikke-hvitt medisinsk personell en god del mindre enn sine hvite kolleger. Fagfolk i helsesektoren, med helt like kvalifikasjoner og samme erfaring, mottar forskjellig lønn etter sitt etniske opphav. Disse bestemmelser fører til stadige protester fra landets medisinske forbund, og det er prisverdig. Men en rekrutteringsannonse i Cape Town inneholdt nylig et lønnsregulativ for fargede og asiatiske leger til bare 76—81 prosent av hva som ble tilbudt hvite. For en afrikaner er lønnen 61—74 prosent av en hvits.

For tre år siden rekrutterte Staten hvite leger til en maksimumsårlønn i rene penger på 8100 Rand, fargede eller asiater fikk 6600 Rand og afrikanere 6000 Rand. Enda større avvik er det i lønnene for ikke-hvite sykepleiere, røntgenpersonell og fysioterapeuter: en hvit sykepleieelev fikk en topplønn på 1920 Rand, fargede eller asiater 1170 Rand og afrikanere 840 Rand.

Forsøk på å fjerne rasemessige lønnsforskjeller får liten støtte. I 1969 sa Dr. Carel de Wet, daværende helseminister, til dem som protesterte, at «forskjellene i svarte — hvite lønninger vil fortsette uansett hva uro-stifterne sier». To år senere sendte landets medisinske forbund en deputasjon til innenriksministeriet og mottok en «bestemt» forsikring om at lønnsgapet mellom svarte og hvite skulle reduseres. Disse forsikringer ble gjentatt i 1972, men i fjor var forskjellen i kontantinntekter mellom svarte og hvite leger faktisk øket, ifølge South African Medical Journal.

Gjøkeredet

Kan vi virkelig med god samvittighet skrattle av de gale på et sinnsykeasyl? Er det ikke en grovhet av dimensjoner å lage en underholdningsfilm hvor hovedtemaet nettopp er mentalt forstyrrede menneskers uberegnelige opptreden? Er det et tegn på vår egen dekadanse at vi likefrem applauderer de gale når de er på det mest uregjerlige? Lesere som ikke har sett «Gjøkeredet» får ta mitt ord for at denne filmen er følsom, sympatisk, intelligent og helt gjennom sunn. Den utstilling av menneskelig ynkelighet vi blir vitner til her går ikke på de stakkars pasientene, men på de normale pleierne. «Gjøkeredet» er en symbolsk samfunnskritikk, og det eneste forstemmende ved den er den ubarmhjertige konfrontasjon vi blir utsatt for: det er vi normale som er de farligste gale.

I all enkelhet er dette historien: en ny pasient (spilt overbevisende godt av Jack Nicholson) blir innlagt til observasjon. Han er arrestert — og ikke for første gang — for vold og gateuorden. På asylet er han akkurat noen grader mer initiativrik enn de andre, og takket være ham blir det gjort noen opprørsforsøk. De mest normale av pasientene vil gjerne ha flere TV-program, og litt lavere musikk, og en litt annen rutine. Det vil imidlertid bety en omlegging av et omhyggelig balansert program, og det kan ikke den meget myndige oversøster og den litt hjelpeløse direktør akseptere. Sykehuset er til for deres skyld, og ikke for de sykes. Den vanskelige nye pasienten blir passifisert ved en hjerneoperasjon som berøver ham alt initiativ, han føyer seg smukt og motstandslost inn i mønsteret og er ikke mer årsak til uro. En annen pasient rømmer fra anstalten, for å bevare det lille han ennå har igjen av personlighet og identitet.

Etter hvert som vi trenger inn i dagliglivet på hospitalet opplever vi en merkelig identifikasjonsprosess med de «gale». De er ikke verre enn at de hver for seg kan oppfattes som karikaturer av høyst alminnelige mennesketyper — den tilbaketrukne, den engstelige, den aggressive, den skremte, den innesluttede. Hver og en av oss har sin modell her, bare litt sterkere farget enn vi er selv. Legen, pleierskene, personalet, tar mer og mer karakteren av dem vi oppfatter som fiender: de autoritetsdyrkende, de strengt systematiske, de urokkelig prinsippfaste. Om pasientene og vi selv er rotet og ulogiske i tankegangen så er vokterne helt firkantede i sin logikk, og det tar ikke mange minuttene før vi som tilskuere «er på parti med» pasientene. Det er sjelden det applauderes på norske kinoer — her skjer det flere ganger, hver gang pasientene (les: fangene) vinner en knepen seier over pleierskene (les: vokterne).

Og er det ikke slik det er? Føler vi ikke alle et undertrykket, men høyst merkbart ønske om å rive ned noen av stengslene i samfunnet? Har vi ikke en følelse av at vi blir mer og mer regimentert og ensrettet? «Gjøkeredet» viser oss sannheten i karikatur. Den er også sann, og det kan skremme litt.

PER BANG

SANKT GUDMUNDS LEGAT

Søknad om støtte fra Sankt Gudmunds legat til utdanning av katolske barn og unge, sendes Dominikanernes prior, Boks 5036, Oslo 3, innen 15. juni. Samlet sum til utdeling i 1976, ca. kr. 5 000,—.

Hadde

De

betalt

St.

Olav?

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Ansvarshavende redaktør: Åge Rønning.

Medredaktør: Karin Gullerud-Johansen O.P.

Redaksjonens adresse: Akersveien 5, Oslo 1, telefon 20 72 26.

Redaktøren privat 28 95 18.

Ekspedisjon og forlag: Akersveien 5, Oslo 1.

Kontortid 9—16. Lørdag 9—14. Telefon 20 72 48.

Abonnement (direkte ell. gjennom postkontorene). Kr. 60 pr. år. Kr. 30 1/2 år. Utlandet (ikke Skandinavia) kr. 70.

Annonser: 10 dager før utg.dagen. 24 nr. årlig. - Postgiro 204 648.